

sedijo časih v krajnih šolskih svetih (navadno pod komando vaškega krčmarja, ker se vsi občinski posli in visoka politika opravljajo v gostilnici) o tem ne izgubim besede. Vsak učitelj ima tu dovolj izkustva. Da se mora učitelj navadno klanjati naredbam predsednika-rovtarja, to navedem samo mimogrede.

Okrajni šolski svet sestoji časih iz prav interesantnih članov. Tudi o tem molčim, samo omeniti hočem, da so ti okrajni šolski sveti glede narodnosti navadno v rokah, o katerih je pričakovati, da bodo narodnega učitelja vselej z rokavicami prijemale in na prvo mesto v okraju posadile.

To sta torej ti korporaciji, ki določujeta, kdo dobi razpisano mesto. Samovolja je tu prosta in neobuzdana. Učitelj je popolnoma predan volji označenih mož. — Ta moč rodi nadutost, rodi preziranje učiteljstva, rodi neosnovan ponos. Ljudje, ki časih niso vredni, da mu otró prah z obuvala, takšni ljudje potem učitelja smejo smatrati p o d l o ž n i m. O, 19. vek, kako bi te naj sodili!

Pa ta mizerija gre še dalje in kaže vso svojo goloto na drugi plati. — Moj Bog, vsak učitelj pride rad do dobre službe. Skoro mu torej ne moremo šteti v zlo, ako se oče precejšnje rodbine potruji, pridobiti enega ali drugega mogočnega okrajnega šolskega sveta zase na škodo — vsemu stanu. Plazenje pri okrajnih šolskih nadzornikih itd. O tem berite v „Kljuki“ lanskega „Popotnika“. — In vidite, to prosjačenje demoralizuje naš stan, ga spravlja ob ugled, ob veljavo, poniža radi premalega značaja nekaterih vse učiteljstvo. In greben raste udom okr. šolskega sveta v oblake. — Koliko pa koristi poklekavanje? — No, dovolj o tem!

Ne pasimo še dalje oči na teh žalostnih posledicah, kakor nekolegijalnosti, krivici pri nameščenju učitelja itd., ampak pogledjmo še drugo stran, ki dovolj označuje pravico okrajnega šolskega sveta, govoriti odločno besedo pri podeljenju službe: Vsak prošnik se po nadzorniku — tajno za učitelja, javno za krčmarje — klasifikuje. Obiskurni udje slišijo tu vse zasebnosti učitelja in — kar je najbolj žalostno — trosijo te zasebnosti v javnost. Kako bi naj siromak-učitelj prišel pri takem postopanju do ugleda, brez katerega je njegovo delovanje povsem nemogoče?

Res, skrajni čas bi bil, da se zastarela uredba, da določujejo o nameščenju učiteljevem, neučiteljske, neomikane osebe, ukine. Čas bi bil, da se nudi učitelju možnost, s primerno nado na boljše stanje in vmeščenje na boljši kraj, delati brezskrbno in z vso silo v svojem razredu. — Nikjer, v nobenem stanu se ne uvažuje tako malo sposobnost kakor v učiteljskem stanu. To mora demoralizovati! Lajik ne ve, kaj učitelj velja, kakor ne ve učitelj, koliko velja sodnik.

Učiteljstvo bi pa naj ne nehalo stremiti do tega, da dožene odstranitev teh škandaloznih razmer, brezprimernih razmer, kakršne vladajo pri nameščenju in kompetenci učiteljev. Na značajnost učiteljev pa moramo ob tej priliki vsekako apelovati: Ne ponižajte se samovoljno, ne lazite, ne plazite se pred velikimi mogočnimi, ki nam določajo usodo. Vsak učitelj imej toliko ponosa in značaja, da prepusti slepi usodi rajši svojo bodočnost, nego se poniža v prah, on, kateremu gre med ljudmi sijajno mesto v etičkem oziru, pred praznim, nadutim, sirovim nenaobražencem. — Kjer je okrajni šolski svet sestavljen iz poštenjakov, tam se pravica uvažuje, tam pa ni treba poniževanja in klečeplazenja, tam prejme vsak to, kar mu sodi po sposobnostii n delovanju.

K. Svoboda.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Nasvetovalo se je, da bi se krajni šolski svet odpravil. S tem nasvetom se le pogojno strinjamo, namreč, ako bi pravice, katere ima krajni šolski svet in katere itak niso velike, prešle na domačo učiteljsko konferencijo, v kateri naj bi imel sedež in glas zastopnik občine, kakor ga ima sedaj krajni šolski nadzornik. Ako ne bi bilo krajnih šolskih svetov, bi imelo učiteljstvo v svojem šolskem organizmu eno inštanco manj, kar se s pravnega stališča ne more odobravati. Ako je učitelj „faktotum“ krajnega šolskega sveta ali ne, mu je treba natanko poznati delokrog, pravice in dolžnosti krajnega šolskega sveta. Naj navedemo te zakonske določbe po kranjskem zakonu (z dne 20. svečna 1870), ki govori o šolskem nadzorstvu, kolikor so še v veljavi:

Oskrbovati krajni šolski fond, kakor tudi šolsko ustanovno premoženje, ako ne obstoje zastran tega druge določbe po ustanovi.

Skrb imeti za šolsko poslopje, šolsko zemljišče in šolsko orodje in zapisovati potrebni inventar.

Oskrbovati šolske bukve in druge pripomočke za uboge učence in skrb imeti, da se šolsko orodje, potrebni učilni pomočki (učila) in druge učilne potrebščine pripravijo in v stanu vzdrže.

Narejati letne proračune za šolske potrebščine in jih predložiti v dveh iztisih okrajnemu šolskemu svetu v pregled in potrjenje; temu se mora tudi letni račun oddati.

Hraniti, kar ima šola denarnih pisem, dokaznih pisem, fasionov itd.

Narejati letni šolski popis, pospeševati, kar je mogoče obiskovanje šol in staviti do okrajnega šolskega sveta nasvete zastran kazni zoper zanemarjenje obiskovanja šol.

Odločevati čas učenja, držec se zaukazanega števila ur.

Čuti nad zaukazanem podučevanjem.

Gledati na življenje učiteljev, na disciplino v šolah kakor tudi na obnašanje učencev zunaj šole.

Podpirati, kar je mogoče, učitelje v njih uradnem delovanju.

Poravnati, kar se da, prepire učiteljev med sabo, z občine ali s posameznimi občinskimi udi (nakoliko izvirajo ti prepiri iz šolskih zadev).

Dajati pojasnila in presoje občinskim zastopom in predpostavljenim gosposkam; krajni šolski svet ima tudi pravico, na iste vsakokrat staviti predloge; izključiti učence iz šole (na predlog učiteljske konferencije).

Zastopnik šole v krajnem šolskem svetu je nje vodja (učitelj, in če je na isti šoli več učiteljev postavljenih, ravnatelj ali prvi učitelj).

Ako je krajnemu svetu podvrženih več šol, stopi v krajni šolski svet vodja tiste šole, katera ima med temi prvo vrsto;*) če bi pa šole bile enake vrste, v službi najstariši vodja teh šol. Vendar se udeležujejo obravnav krajnega šolskega sveta s posvetovalnim glasom tudi

*) Glede Opave se je pri upravnem sodišču odločilo, da je Srazredna dekliska šola višje vrste nego 7razredna deška učilnica.

ravnatelj drugih šol, če te obravnave zadevajo njih učilnice.

Četudi je krajni šolski svet po duhu zakona in po že vdomačeni praksi v prvi vrsti le v ta namen na svetu, da skrbi za stvarne potrebščine, pa je vendar tudi s pravnega in moralnega stališča za učitelja važen, in sicer v pozitivnem in negativnem obziru, ker sme „gledati tudi na življenje učiteljev“ in „staviti predstojnim oblastvom predloge“. Recimo, da učitelj stori svojo dolžnost, o čemer je on prepričan do dobrega, ker ga vsak vidi, kako živi in kako deluje, ker se krajni šolski nadzornik vdeležuje domačih konferencij itd. Toda učitelj je prišel, recimo, radi svojih političnih nazorov ali javnega pisateljskega ali drugačnega delovanja pri višjih inštancah v zamero. V tem slučaju se sme potegniti zanj krajni šolski svet. Pri objektivnih sodnikih mu pohvala krajnega šolskega sveta kot prve nadzorovalne oblasti utegne le koristiti. Nasprotno pa mu tudi graja okrajnega šolskega sveta utegne škodovati.

Za krajni šolski svet mora na vsak način šolski voditelj delati. To zahtevajo že stvarne koristi šole; to se pa tudi ujema z zakoni. Četudi je običajno predsednik kakšne korporacije dolžan to izvesti, kar ona sklene, vendar velja baš po kranjski postavi z dne 9. sušca 1879 v § 8. določilo, da „mora predsednik krajnega šolskega sveta opravila svojega samostojnega področja pod svojo odgovornostjo v preskrbovanje prepustiti posameznim udom.“ Kar pa že predsednik sam sme storiti, to je cela korporacija tem bolj opravičena, da sklene, da se to in to delo izvrši po tistem udu, kateri je najsposobnejši in najbolj odvisen od krajnega šolskega sveta, kateremu je v prvi vrsti podložen. Sicer pa velja tukaj: Roka umiva roko. Več ko bo učitelj (voditelj) storil za krajni šolski svet, več bo slednji storil za šolsko poslopje, za učila, za šolski vrt, za nadučiteljevo stanovanje itd. Nerešeno vprašanje pa je, ali je šolski voditelj dolžan brezplačno delati za krajni šolski svet. Z ozirom na § 16. kranjskega zakona od 25. svečna 1870 so dolžni vsi udje, torej tudi voditelj, brezplačno oskrbovati svoja opravila, in nekateri okrajni šolski sveti ne potrde ne proračunov in ne računov krajnih šolskih svetov, v katerih se nahajajo kakšne nagrade za njih opravila. Toda po § 8. zakona od 9. sušca 1879 ima predsednik „pravico, za oskrbovanje tekočega službovanja porabiti občinske osebe, dogovorivši se z dotičnim občinskim predstojnikom“. Ker občina itak zalaga krajni šolski svet z novci, menimo, da sta šolski, osobito pa občinski predstojnik pač opravičena, da v imenu krajnega šolskega sveta in občine določita kakošno nagrado tistemu, kateri oskrbuje vsa opravila krajnega šol. sveta. Ako, recimo, sme biti ta oseba občinski tajnik, kateri bode za šolska opravila tudi večjo plačo zahteval, zakaj ne bi smel biti za ta trud oškodovan tudi šolski voditelj, ki sme biti tudi občinski tajnik? Ako bi se torej upiral okrajni šolski svet, da šolskemu voditelju ne gre nikakšna nagrada za opravila krajnega šolskega sveta, utegne vendar le slednji, ako ga še občina podpira, zmagati, ko bi se po inštančnem potu ta preporna stvar hotela dognati. Drugo mnenje pa je: Kakor se besedilo zakona glasi, ne sme niti predsednik, niti krajni šolski svet dajati šol. voditelju kot udu krajnega šolskega sveta iz svojega fonda nikakršne nagrade. Z ozirom na § 8. postave od 9. sušca 1879 pa sme šol. voditelja nagraditi le o b č i n s k i predstojnik iz o b č i n s k e blagajnice za opravila krajnega šolskega sveta.

Krajni šolski svet ima v svojem delokrogu tudi pravico, izdajati naredbe, n. pr. z ozirom na § 12. š. in u. r. od 20. vel. srpana 1870 določevati začetek in konec dnevnega šolskega pouka, ali določevati javne preizkušnje (§ 65) in znabiti še kaj sličnega.

(Dalje.)

Zmes.

IX.

Nastopila je krasna pomlad, ki je tudi v starikavem in objestnem srcu Rešetarja zbudila vigredna čuvstva. Misli sem si, „za mano ostani o mesto!“ in šel sem v Tivoli, kjer je mrgolelo raznega ljudstva. Zatopljen v naše borne učiteljske razmere in visokoteče klerikalne nakane, šetal sem po drevoredih kakor navit človeški avtomat, ne meneč se za ponujano razkošje pomlajene prirode. Gorje ti! „Wen die Götter hassen, den machen sie zum Schulmeister!“ Dražestne in brbljajoče kokete z dragocenimi oblekami in blesketajočim nakitjem; elegantni in blazirani „frakarji“ v naj-novejših prismodijah me niso zanimali, pač pa višji gimnazijci, ki so si privoščili še nekaj svobodnih ur svobodnega dneva v svobodni prirodi, preden jih v predpisanih eksercijah ožehtajo posvetnega duha. Takoj mi pride na misel klerikalni uradnik v naučnem ministrstvu, ki si pri zeleni mizi beli glavo, kako bi poklerikalil učiteljšča v novem organizacijskem statutu, v katerem bo tudi ministriranje in cerkovništvo obligaten predmet. Orglanje se uvede za zajutrek, kosilo in večerjo, sicer si učiteljščniki po besedah „Cerkvenega Glasbenika“ ne pridobe nikdar dovolj edino potrebne spretnosti. Pedagogika, didaktika in take neumnosti bodo le za konfekt. Kar organist Kosem tam čveka, ni vredno odgovora.

Zroč v bližnjo tožno bodočnost, sem postal naenkrat sentimentalni, neumen, pobožen in mahnil sem jo k brumnim frančiškanom, ki so mi pa dali „to suho“, ker čitam „Slovenski Narod“, „Ljubljanski Zvon“, „Rdeči prapor“, „Zvonček“ in pišem celo v „Učiteljskega Tovariša“. G. urednik, ste res prerok, ki ste v naprej vedeli, kaj me čaka. Nič ni pomagalo, četudi sem dejal, da sem potrpežljivo prečital ves članek „Magister Liberalis“ v pobožnem „Domoljubu“. Na vso srečo sem se vdeležil isti večer zabavnega večera „Ljubljanskega učiteljskega društva“, kjer mi je krasno petje pregnalo vso sitnost in zlovoljo. Tovariša Stiasnega sem prav zvesto spremljal v Kavkaz, čudeč se mu, da si upa tako daleč z doma, kar ni navada naših krotkih in boječih Slovencev. Torej vsa čast mu!

Zvedel sem, da je Lenko pred mnogimi leti pri slovesni otvoritvi spomenika cesarja Jožefa II. v Celju igral komedijo in v imenu Slovencev imel slovenski govor. Kri ni voda! Pri otvoritvi železnice iz Celja v Velenje pa mu je baje štajerski vojvoda grof Wurmbrand svetoval, naj se bolj briga za svoje gospodarstvo nego za politiko. In zdaj se zadnji „Slovenski Gospodar“ pritožuje, zakaj niso slov. učitelji na Štajerskem ogorčeni proti Lenku, predbacivajoč jim zvezo z nemškimi učitelji. Kaj pa vi, svečeniki vseh narodnosti? Ali ne delate vsi po enem receptu?

Šolske razmere na Štajerskem prihajajo slabše od dne do dne. Radi slovenskega deželnega nadzornika, ki bi se imel imenovati, je tresel nemški Mihel svojo čepico tako, da mu je skakljaj „cofel“ okrog ušes, slovenski poslanci in slovensko prebivalstvo pa je ostalo „kühl bis in das Herz hinein“. Kakor se sliši, postane nemški hujskač iz Maribora Frisch